

ROMEN ROLLANNING “JON KRISTOF” ASARIDA URUSH VA TINCHLIK G‘OYASI

Kurbanaliyeva Fotima Ruxstam qizi

*Samarqand Davlat pedagogika instituti O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi 2-
bosqich talabasi*

Usarova Laylo Ibragimovna

O‘zbek tili va adabiyoti kafedrasi dotsenti

Annotatsiya

Mazkur maqolada fransuz yozuvchisi Romen Rollanning “Jon Kristof” roman-epopeyasi tahlil qilinadi. Asarda insoniyat taqdiri, urush va tinchlik, ijodkor shaxsning ma’naviy izlanishlari yoritilgan. Muallif bosh qahramon – nemis musiqachisi Jon Kristof Kraft timsolida san’at orqali inson ruhining ozodligi, millatlararo do‘stlik va tinchlik g‘oyalarini ifoda etadi. Rollan urushni keskin qoralab, madaniyat xalqlarni birlashtiruvchi kuch bo‘lishi kerakligini ta’kidlaydi. Asarda insoniylik, vijdon, g‘urur va erkinlik kabi umuminsoniy qadriyatlar yuksak badiiylik bilan tasvirlangan.

Kalit so‘zlar: Romen Rollan, Jon Kristof, urush, tinchlik, insonparvarlik, madaniyat, roman-epopeya.

Annotation

This article analyzes the epic novel "John Christophe" by the French writer Romain Rolland. The work covers the fate of humanity, war and peace, and the spiritual quest of a creative person. The author, in the person of the main character - the German musician John Christophe Kraft, expresses the ideas of freedom of the human spirit, international friendship and peace through art. Rolland sharply condemns war and emphasizes that culture should be a force that unites peoples. The work depicts universal human values such as humanity, conscience, pride and freedom with high artistic value.

Keywords: Romain Rolland, John Christophe, war, peace, humanity, culture, epic novel.

Аннотация

В статье анализируется роман-эпопея «Жан Кристоф» французского писателя Ромена Роллана. В произведении затрагиваются темы судьбы человечества, войны и мира, духовных исканий творческой личности. Автор в лице главного героя – немецкого музыканта Джона Кристофа Крафта – выражает идеи свободы человеческого духа, международной дружбы и мира через искусство. Роллан резко осуждает войну и подчёркивает, что культура должна быть силой, объединяющей народы. Произведение с высокой художественной ценностью воплощает общечеловеческие ценности, такие как гуманность, совесть, гордость и свобода.

Ключевые слова: Ромен Роллан, Жан Кристоф, война, мир, человечество, культура, эпический роман.

Kirish

XX asr boshlaridagi Yevropa tarixida siyosiy ziddiyatlar, millatchilik va qurollanish poygasi kuchaygan bir davrda, insoniyat urush dahshatlariga tobora yaqinlashayotgan edi. Shu muhitda adabiyotning asosiy vazifasi insoniyatni ogohlantirish, urushning ma'naviy inqirozga olib kelishini ko'rsatish bo'ldi. Aynan shu davrda fransuz yozuvchisi, insonparvar mutafakkir Romen Rollan (1866–1944) o'z ijodi bilan insoniyatni tinchlikka, totuvlikka va ma'naviy uyg'onishga da'vat etdi. Romen Rollan o'z asarlari orqali shaxs va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni, insonning vijdoni va burchi o'rtasidagi kurashni chuqur falsafiy asosda yoritdi. Yozuvchining fikricha, “insonning eng oliy g'alabasi — bu ruhiy g'alaba, yovuzlik ustidan aql va vijdonning g'alabasidir.” U o'zining eng mashhur asari — “Jon Kristof” romanida urush va adovatga qarshi chiqib, san'at va madaniyatning insoniyatni birlashtiruvchi kuch ekanini ta'kidladi. “Jon Kristof”

asari 1904–1912-yillar davomida yozilgan bo‘lib, o‘n jilddan iborat roman-epopeyadir. Bosh qahramon — nemis millatiga mansub musiqachi Jon Kristof Kraft, u o‘z hayoti davomida san‘at, adolat va erkinlik uchun kurashadi. Romen Rollan bu asarda Kristofning timsoli orqali urushning inson ruhiyatini qanday izdan chiqarishini, ammo san‘at va insoniylik bu yovuzlik ustidan g‘alaba qozonishini ifodalaydi. Yozuvchi shunday yozadi: “Men urushni ko‘rganman, u odamni hayvonga aylantiradi. San‘at esa uni yana inson qiladi.” [1: 214]. Bu so‘zlar yozuvchining butun ijodiy e‘tiqodini ifodalaydi — Rollan uchun san‘at va insonparvarlik har qanday siyosiy chegaralardan ustundir. U san‘atni “ruhlar tilini birlashtiruvchi yagona vosita” deb biladi. Asarda Jon Kristofning o‘zi ham shunday deydi: “Men musiqam orqali odamlar orasidagi devorlarni qulatmoqchiman. Har bir kuyim — tinchlikka chaqiriqdir.” [1: 97]. Bu iqtiboslar yozuvchining tinchlik va insonparvarlik haqidagi qarashlarini aniq ko‘rsatadi. Romen Rollan o‘z asari orqali nafaqat bir shaxsning hayot yo‘lini, balki butun insoniyatning ma‘naviy uyg‘onish tarixini badiiy ifoda etadi. U 1915-yilda “urush davrida insonparvarlik g‘oyalarini himoya qilgani uchun” Nobel mukofoti bilan taqdirlangan. Rollanning bu asari o‘z davrida Yevropa xalqlariga tinchlik, do‘stlik va o‘zaro hurmat zarurligini eslatgan adabiy manifest sifatida e‘tirof etilgan. “Jon Kristof” romanida bosh qahramon o‘zining hayot sinovlarida insoniylikni saqlab qolgan ijodkor sifatida gavdalanadi. U san‘atni insonning ruhiy najoti deb biladi. Roman davomida Kristof urush, nafrat va millatchilikka qarshi ichki kurash olib boradi. Yozuvchi uning ichki kechinmalari, falsafiy mushohadalari orqali tinchlik g‘oyasini chuqur ifodalaydi. Rollanning urush haqidagi qarashlari nafaqat siyosiy, balki ma‘naviy nuqtai nazardan ham muhimdir. Unga ko‘ra, urush insonni insoniyligidan ajratadi, faqat san‘at, muhabbat va vijdon uni qayta tiklay oladi. Shuning uchun “Jon Kristof” nafaqat badiiy asar, balki insoniyatni tinchlikka chaqiruvchi ma‘naviy hujjatdir. Roman til jihatidan ham falsafiy va musiqiy ohangga ega. Muallif musiqaning qudratini so‘z orqali his ettiradi. U o‘quvchini o‘ylashga, ezgulikni qadrlashga, tinchlikni saqlashga chorlaydi. Asarning eng

muhim g'oyasi — urushni inkor etish, tinchlikni ulug'lash va madaniyat orqali xalqlarni birlashtirishdir.

Rollan XX asr boshlarida kuchayib borayotgan millatchilik, dushmanlik va qurollanish siyosatiga qarshi chiqadi. U Jon Kristof obrazi orqali shunday fikrni ilgari suradi: “San’at millatga emas, butun insoniyatga tegishlidir.” Bu orqali yozuvchi shuni ta’kidlaydiki, madaniyat millatlar o’rtasidagi chegaralarni yo‘q qilishi, ijod esa urushni yenguvchi kuch bo‘lishi kerak. Romen Rollan asarda insonning ichki dunyosini, vijdonini, ezgulik va yovuzlik o’rtasidagi kurashini chuqur falsafiy jihatdan tasvirlaydi. Jon Kristof hayotida ko‘p sinovlar, iztiroblar, yolg‘izlik va kurashlarga duch keladi. Ammo u hech qachon o‘z e’tiqodidan — haqiqat, ezgulik va san’atga sadoqatdan voz kechmaydi. Bu g‘oya quyidagi jumlada mujassam: “Insonni buyuk qiladigan narsa — uning g‘alabasi emas, balki sinovlarga qaramay kurashni davom ettirishidir.” [2; 183]. Yozuvchi uchun haqiqiy g‘alaba — bu ruhiy g‘alaba, ya’ni yovuzlik, nafrat va urush ustidan vijdon va muhabbatning g‘alabasidir. Asarning markazida musiqa turadi — u tinchlik, ezgulik va insoniyatni birlashtiruvchi timsol sifatida talqin etiladi. Jon Kristofning musiqasi xalqni uyg‘otadi, qalblarni birlashtiradi, hatto millatlar o’rtasidagi devorlarni qulatadi. Romen Rollan bu orqali san’atni global til sifatida ko‘rsatadi — har bir millat uni tushunadi, his qiladi, demak u urushdan kuchliroq. Yozuvchi shunday deydi: “Musiqa — bu yuraklarning yagona tili; u nafratni jim qiladi, muhabbatni uyg‘otadi.” [3: 97] Rollan urushni “odamni hayvonga aylantiruvchi illat” deb baholaydi. U millatchilikni insonning ongini toraytiruvchi, madaniyatni esa yuksaltiruvchi kuch sifatida tasvirlaydi. Jon Kristof o‘z vatanini sevadi, ammo “vatanparvarlik nafrat bilan emas, muhabbat bilan o‘lchanadi” degan fikrni ilgari suradi.

Xulosa

Romen Rollanning “Jon Kristof” asari insoniyatni urushdan asrash, tinchlikni targ‘ib etish va madaniyat orqali xalqlarni birlashtirish g‘oyalari bag‘ishlangan yuksak badiiy asardir. Asarda yozuvchi urushni nafaqat siyosiy,

balki ma'naviy fojia sifatida talqin etadi. Kristofning hayoti orqali Rollan insonning ruhiy ozodligi, vijdon erkinligi va san'atning najotbaxsh kuchini yoritadi. Bugungi kunda ham "Jon Kristof" asari o'z dolzarbligini yo'qotmagan, u insoniyatni tinchlik, hamjihatlik va insoniylik sari chorlovchi adabiy durdona sifatida qadrlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rollan, R. Jean-Christophe. — Paris: Albin Michel, 1912. — Jild VII, sahifa 214. — Jild VIII, sahifa 97.
2. Karimov, N. G'arb adabiyoti tarixi. — Toshkent: O'zbekiston, 2005.
3. Berdiyev, S. Adabiyot nazariyasi asoslari. — Toshkent: Fan, 2010.